

Dzieło jest godne polecenia wszystkim, lekarzom i nielekarzom, zainteresowanym praktycznie i teoretycznie filozoficznymi, etycznymi, socjologicznymi i humanistycznymi aspektami zdrowia i medycyny. Publikacja przypomina też postać, myśl i dzieło Alberta Schweitzera,

wspianiałego lekarza, filozofa, etyka i teologa, muzyka, bojownika o pokój, postęp i przyrodę, pisarza i mówcy, laureata pokojowej Nagrody Nobla.

HENRYK GAERTNER

Julian Aleksandrowicz

Helena Wrona-Polańska (red.), Impuls, Kraków 2008, stron 115, ilustr., ISBN 978-83-7587-098-5

Promocja tej książki odbyła się 23 października 2008 roku w Sali Senackiej Akademii Pedagogicznej w Krakowie w czasie „Tygodnia Juliana Aleksandrowicza” w 100. rocznicę jego urodzin i 20. śmierci. Publikacja to zbiór 14 referatów, których autorami są osoby blisko współpracujące z Profesorem za jego życia, a kontynuujące po jego śmierci myśli i działania.

Książkę otwiera słowo wstępne redaktora naukowego profesor Heleny Wrony-Polańskiej. Treść zbioru składa się z dwu części. Pierwsza „Julian Aleksandrowicz — prekursor interdyscyplinarnego podejścia do zdrowia” zawiera artykuły: Heleny Wrony-Polańskiej „Julian Aleksandrowicz — człowiek nadziei”, Aleksandra Skotnickiego „Profesor Julian Aleksandrowicz”, Agnieszki Metelskiej i Lucyny Winnickiej „Krakowianin XX wieku w dziedzinie nauki — profesor Julian Aleksandrowicz”, Heleny Wrony-Polańskiej „Profesor Julian Aleksandrowicz — prekursor kompleksowej psychoterapii chorych somatycznie” i Jana Dobrowolskiego „Prekursorska koncepcja ekologicznej profilaktyki Juliana Aleksandrowicza a stan kształcenia specjalistów w tej dziedzinie w Polsce”.

W drugiej części „Profesor we wspomnieniach uczniów i przyjaciół” znajdują się teksty: Henryka Gaertnera „Profesor Julian Aleksandrowicz i jego kli-

nika”, Heleny Wrony-Polańskiej „Moje spotkania z Mi- strzem — profesorem Julianem Aleksandrowiczem”, Danuty Michałowskiej „Julian Aleksandrowicz — lekarz artystów”, Bogusława Żurawskiego „Być pacjentem”, Heleny Wrony-Polańskiej „Niepowtarzalny duet profesorów ‘A’ i ‘B’ — Julian Blicharski - obrońca życia chorego”, Jana Tylki „Wspomnienie o profesorze Julianie Aleksandrowiczu”, Bohdana Wasilewskiego „Julian Aleksandrowicz (1908–1988) — wciąż wśród nas, żywy swoim przykładem. Refleksje dotyczące nadania honorowego członkostwa Polskiego Towarzystwa Lekarskiego”, Harry’ego Dudy „To były dobre dni... (wspomnienie o profesorze Julianie Aleksandrowiczu)” i Krystyny Rożnowskiej „Dwadzieścia lat temu zmarł Profesor Julian Aleksandrowicz”. Kończący książkę rozdział „Księga wspomnień” to zbyt wielki tytuł dla tylko pięciu fotografii Profesora i jego zespołu. Artykuły są zaopatrzone w dane ich autorów, kilka z nich ma podane tematyczne piśmiennictwo.

Strona wydawnicza dobra (poza niekorzystnymi reprodukcjami fotografii) zapewnia łatwe poznanie treści. Okładka kartonowa, półtwarda, kilkubarwna z podobizną Juliana Aleksandrowicza.

Książka jest godna polecenia wszystkim zainteresowanym medycyną humanistyczną i holistyczną oraz spuścizną „Krakowianina XX wieku”.

HENRYK GAERTNER

Współpraca na polu medycyny między Niemcami i Polakami. Austausch in der Medizin zwischen Deutschen und Polen

Wydawnictwo Arboretum, Wrocław 2008, 432 s., ilustr., ISBN 978-83-60011-63-8

Jest to pierwsza pozycja serii „Biblioteka Polsko-Niemieckiej Historii Medycyny” pod redakcją Tadeusza Brzezińskiego i Bożeny Płonki-Syroki, która wraz z Michaelem Sachsem i Fritzem Drossem jest redaktorką omawianego dzieła. Zawdzięczamy je wspólnemu, niemiecko-polskie-

mu Towarzystwu Historii Medycyny i dofinansowaniu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej.

Książka stanowi plon konferencji towarzystw i Uniwersytetu Viadrina, która odbyła się w 2008 roku we Frankfurcie nad Odrą i Słubicach. Niektóre materiały są kontynuacją tekstów z „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”. Zbiór prac otwiera wstęp B. Płonki-Syroki i wywiad Marka Szymczaka z T. Brzezińskim na temat niemiecko-polskiego Towarzystwa Historii Medycyny. Wśród autorów przeważają Polacy (20) nad Niemcami (12). Polscy autorzy reprezentują 6 ośrodków historii

medycyny (głównie Poznań i Wrocław, dalej Rzeszów, Szczecin, Toruń i Bydgoszcz), niemieccy pochodzą z 9 ośrodków (najwięcej z Düsseldorfu i Dreżna). Artykuły są ujęte w 3 częściach.

Pierwsza (16 tekstów) to „Przykład współpracy polsko-niemieckiej w dziedzinie medycyny w okresie nowożytnym i współczesnym”. Kolejne artykuły traktują: o współczesnej fazie śląskiego piśmiennictwa medycznego, o prekursorze epileptologii w Polsce, o medycznych i społecznych problemach poematu *Officina ferraria* z 1612 roku, o aptekach jezuickich dorzecza Wisły i Odry w XVI–XVIII wieku, o toruńskim chirurgu, pionierze transplantacji skóry Johannie Wentscherze, o raciborskim lekarzu-literacie Juliusie Rogerze, o wymianie polsko-niemieckiej myśli medycznej w XIX wieku, o niemieckich towarzystwach społeczno-lekarskich ziem polskich pruskiego zaboru, o ochronie matek i osesków około 1900 roku, o recepcji odkryć Emila Behringa w polskim środowisku lekarskim, dalej o badaniach przyspieszenia rozwoju fizycznego u dzieci Poznania z schyłku XIX i początku XX wieku, o polsko-niemieckich interakcjach w psychiatrii (1906–1939), o wymianie naukowej niemiecko-amerykańsko-polskiej (Jacques Loeb i Emil Godlewski), o polskich i niemieckich dobrach kulturalnych na wrocławskiej Akademii Medycznej i wreszcie o polsko-niemieckiej współpracy w otwartym leczeniu zapalenia otrzewnej między Würzburgiem a Rzeszowem.

Druga część (5 referatów) „Problemy medycyny alternatywnej i komplementarnej” traktuje o zabiegach i środkach leczniczych w świetle poradników medycznych z XVIII wieku, strategiach samoleczenia w wiejskim regionie wschodniej Szwajcarii u schyłku XVIII wieku,

o wartościowaniu czasu i przestrzeni w medycynie ludowej, o motywach i możliwościach podejmowania przyrodolecznictwa w Niemczech (1835–1945) i o mityzacji chorób w ludowej i współczesnej kulturze.

Trzecia część (5 prac) „Medycyna III Rzeszy” zawiera artykuł o służbie zdrowia w okręgu Warty i narodowo-socjalistycznej polityce rasowej w czasie ostatniej wojny, dalej o Kurcie Blome i centralnym instytucie badań raka w Poznaniu–Nesselstedt (1941–1945), o aptekarzu Zygmuncie Kobylińskim, ofierze antysemityzmu nazistowskiego oraz o Emilu Griebenie, niemieckim aptekarzu z Gniezna, przyjacielu Polaków.

Książkę zamyka spis autorów i placówek ich pracy. Referaty mają wybrane, niekiedy liczne przypisy i piśmiennictwo oraz streszczenia (polskie lub niemieckie), a także liczne ryciny (50) i kilkanaście tabel.

Wydawnictwo i redakcja zapewniły książce kredowy biały papier, jasną dyspozycję całości i jej części oraz referatów, zróżnicowaną i czytelną czcionkę, estetyczną, czerwono-białą, półsztywną, kartonową, lakierowaną okładkę z podwójnym, polskim i niemieckim, tytułem.

Strona merytoryczna i edytorska zasługują na uznanie. Dzieło należy polecić miłośnikom dziejów medycyny i aptekarstwa, wyższych uczelni i towarzystw medycznych, zdrowia publicznego, medycyny alternatywnej i komplementarnej oraz medycyny III Rzeszy. Ukazanie się dzieła jest jeszcze jednym ważnym osiągnięciem współpracy naukowej Polski i Niemiec.

HENRYK GAERTNER

Andrzej Śródka, Edward Towpik
**Przedstawiciele nauk medycznych. Członkowie
 Towarzystwa Naukowego Warszawskiego w latach
 1907–1952**
 „Nowotwory”, Warszawa 2007, stron 57., ilustr.,
 PL ISSN 0029-540-X

Publikacja czci stulecie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (TNW) i stanowi suplement czasopisma „Nowotwory”, wydawanego przez Centrum Onkologii Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie pod redakcją Edwarda Towpika. Towarzystwo powstało 25 listopada 1907 roku, działało do roku 1952, zostało reaktywowane w roku 1981. Przypomina o tym przedmowa E. Towpika, która podkreśla rolę lekarzy w powstaniu i działaniach Towarzystwa. Wśród założycieli byli dwaj lekarze: Henryk Fryderyk Hoyer i Ignacy Baranowski,

w którego mieszkaniu odbyło się pierwsze walne posiedzenie i mieściła siedziba Towarzystwa. Sekretarzami generalnymi byli interniści: Stefan Marian Jakowski i Władysław Janowski, chirurg Leon Kryński został wiceprezesem.

Książka przedstawia noty biograficzne 107 członków Towarzystwa (poza żyjącymi), przedstawicieli różnych nauk medycznych. Każda nota podaje daty i miejsca urodzenia i śmierci, kolejne stanowiska zajmowane na uczelniach (docent, profesor), najważniejsze osiągnięcia, charakter przynależności do Towarzystwa (członek rzeczywisty, zwykły z datami powołania), jak również członkostwo akademii naukowych (AU–PAU, PAN). Wśród medyków przeważają przedstawiciele nauk podstawowych (40, w tym 7 mikrobiologów i 6 anatomopatologów) oraz dziedzin zachowawczych (30, w tym 13 internistów), nad przedstawicielami dziedzin